

MAI ESTE ACTUAL JURĂMÂNTUL LUI HIPPOCRAT ?

E. Târcoveanu¹ ✉, A. Vasilescu¹, Oana Epure¹, D. Dorobăț²

1) Clinica I Chirurgie, Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr.T. Popa” Iași

2) Universitatea „Al.I. Cuza” Iași

SHORT TITLE: Jurământul lui Hippocrate
Hippocratic Oath

HOW TO CITE: Târcoveanu E, Vasilescu A, Epure O, Dorobăț D. [The actuality of Hippocratic Oath]. *Jurnalul de chirurgie* (Iași). 2013; 9(3): 205-207. DOI: 10.7438/1584-9341-9-3-1.

Jurământul lui Hippocrate reprezenta baza morală și dovada valorii etice a medicinei din Grecia antică. Medicina în Grecia Antică era influențată de valorile filozofiei clasice (Platon și Aristotel). Manuscrisul a fost redactat în a doua jumătate a secolului al V-lea î.e.n. și face parte din *Corpus Hippocraticum*. [1-3] Paternitatea *Jurământului* este o problemă controversată [1-4] Ori de câte ori luăm în discuție medicina greacă din antichitate ne referim direct la Hipocrate, dar acesta a trăit în sec V-IV î.e.n. Până la el s-au scurs aproape 2 milenii de evoluție istorică cu străvechi civilizații. S-a crezut că medicina dinaintea lui Hipocrate a fost doar un amestec de superstiții și empirism. Afirmarea medicinei hipocratice cu excepționalele sale înnoiri nu poate fi ruptă de întreaga evoluție a civilizației elene din perioadele anterioare. [5]

Jurământul lui Hippocrate indică mai mult un etos decât o abordare profesională și este considerat piatra fundamentală pe care se bazează profesiunea medicală și în zilele noastre [1-5].

Volumul mare de publicații, istorice și medicale, referitoare la *Jurământ* reflectă, fără îndoială, caracterul durabil, valabil chiar și după 2500 de ani de la redactare.

Hippocrate, pionier în medicină, dar și filozof de seamă, a denunțat aspectul tehnocratic al profesiei medicale și accentuează elementele umanistice,

afirmând că „*medicul trebuie să introducă înțelepciunea în medicină*” [1-5].

Textul *Jurământului* este scurt și concis. Încă de la început, se invocă Divinitatea ca martor al respectării acestui legământ. Într-adevăr, pentru a putea îngriji semenii tăi trebuie să ai har, să ai o moralitate exemplară și spirit de sacrificiu [1-4].

Al doilea aspect important al *Jurământului* îl reprezintă recunoștința față de profesorii care te-au învățat, față de mentori, fapt care este neglijat uneori astăzi. Mentorul medicului este pus sub semnul egalității cu părinții fizici: „*Părinții dau viață, profesorii oferă viață adevărată*” [1-5]. Recunoștința medicului față de mentor este o expresie de grație și apreciere și validează relația lor. De asemenea, medicul este obligat să considere pe fiii mentorului ca frați și să-i învețe arta medicală fără niciun onorariu, atât timp cât ei doresc, extinzând relația medic - mentor la o legătură de familie [1-5].

Jurământul pledează pentru umanismul medicului. În afară de cunoștințe medicale, medicul este obligat să răspândească în societate bazele morale și etice ale artei medicale, dar și ale conduitei oamenilor.

În același timp se acreditează ideea, care nu mai este valabilă astăzi, de a nu răspândi cunoștințele medicale publicului larg [6].

În *Jurământ* se subliniază importanța discernământului și a judecății clinice a medicului: „*Voi prescrie tratament spre beneficiul bolnavilor după capacitatea și judecata mea; îi voi feri de vătămare sau nedreptate*”. Medicul este obligat să-și folosească cunoștințele împreună cu raționamentul în alegerea terapiei adecvate. *Jurământul* exclude folosirea științei medicale pentru scopuri non-etice sau mercantile. Medicul era obligat să ofere asistență medicală atât prietenilor cât și dușmanilor. [1-6]

Corpus Hippocraticum cuprinde capitole întinse de chirurgie, incluzând prognosticul și terapia mecanismelor vindecătoare de răni, aranjamentul sălii de operație, folosirea instrumentelor chirurgicale, tehnici de sutură, semnificația rapidității și a încetinelii în legătură cu timpul de operație și irigarea cu sânge a țesutului operat și desigur, manuscrisele monumentale despre rănilor scheletale și craniene [5].

Jurământul ridică problema valorii vieții umane, interzice cu strictețe fapte ale medicului care ar putea duce la moartea pacientului și, de asemenea, oferirea de remedii care să provoace avortul. Moartea și avortul sunt privite deopotrivă ca întreruperea firului vieții. Pentru grecii antici respectarea condițiilor de mai sus era obligatorie pentru păstrarea purității vieții medicului [1-5]. Atitudinea de primire a riscului, de a nu da înapoi în fața posibilității de salvare a vieții unui om, de a risca totul, chiar și propria reputație, este o sarcină severă și plină de responsabilități. Hotărârea nu poate fi luată decât sub imperiul comandamentului terapeutic; momentul definitoriu al deciziei, dincolo de care nu mai există posibilitate de întoarcere, trebuie să fie rezultatul îmbinării armonioase dintre curajul lucid și echilibrul în gândire. Realizarea acestor performanțe este rezultatul a ani și ani de muncă, observații și zbucium. Toate, inclusiv temperamentul chirurgului, trebuiesc subordonate dictonului hipocratic „*primum non nocere*”. Este, poate, o formă a celui mai pur curaj, curajul

chirurgului de a se abține de la realizarea unui gest tehnic posibil și care ar aduce satisfacții împlinirii de moment, atunci când comandamentul terapeutic se opune.

Jurământul abordează și relația medicului cu pacienții, este postulată etica, abstenența și puterea voinței, care ar trebui să caracterizeze medicul; forța spiritului trebuie să doboare puterea trupului [1-5]. Potrivit *Jurământului*, doctorul ar trebui să aibă o abordare psihosomatică și nu una de tehnocrat.

Jurământul reclamă confidențialitatea în practica profesiei medicale (secretul medical). Informațiile în legătură cu boala pacientului nu vor fi sub niciun motiv dezvăluite oricărei alte persoane [1-5].

Concluzia *Jurământului lui Hippocrate*, „*fie ca opusul a tot ce am spus aici să-mi fie soarta*”, validează jurământul medicului cu cea mai groaznică consecință în cazul încălcării sale.

Valorile perene ale *Jurământului lui Hippocrate* sunt atacate de caracterul „tehnocrat” al medicinei moderne.

Jurământul a contribuit la stabilizarea relației tripartite dintre medic, pacient și boală, așa cum aceasta a fost descrisă de Hippocrate. Relația armonioasă a acestor trei elemente este asigurată de o medicină focalizată pe pacient, care a dat rezultate de-a lungul mileniilor [1-6].

Reevaluarea actuală a *Jurământului Hippocratic* arată că armonia triumfului interactiv centrată de bolnav a fost tulburată de câțiva factori: dezvoltarea tehnologică, mass-media și cuantificarea matematică a costurilor îngrijirilor medicale, factori care au adus în centrul triumfului societatea / comunitatea. Trebuie însă realizat un echilibru optim între interesul comunității (costurile directe) și îngrijirea pacientului, toate depinzând de judecata critică și baza morală a medicului.

Jurnaliștii sunt avizi după spectaculos, operații nereușite, decese suspecte, complicații neprevăzute, infecții nosocomiale, care au scăzut încrederea pacienților în medici și în sistemul sanitar. Trebuie să recunoaștem, totuși, și că unii

medici fac publică reușita unor intervenții spectaculoase sau apariția de noi tratamente promițătoare, încălcând uneori principiile hipocratice ale confidențialității și eticii medicale. De altfel, pentru a păstra principiile hipocratice, „reclamele” la tratamente și „popularizarea” noilor tehnologii sunt interzise de codurile deontologice ale societăților profesionale medicale din întreaga lume, discuțiile asupra noilor metode terapeutice și a rezultatelor fiind permise doar în cadrul reuniunilor științifice medicale.

Economia este o altă constrângere, din cauza costului tratamentului și reducerii bugetelor alocate îngrijirii sănătății. Medicul nu-și mai poate practica arta fără a-i măsura costul [6]. Spre exemplu, costul ridicat al asistenței chirurgicale face din chirurg un militant în politica de sănătate a statului, de care depinde dezvoltarea acestei ramuri importante a medicinei și, implicit, sănătatea oamenilor. Pe de altă parte, calcularea aritmetică a costurilor unui tratament este o anomalie a sistemului economic actual cu repercusiuni grave asupra stării de sănătate actuale și, mai ales, a generațiilor viitoare.

Medicina timpului nostru a cunoscut o evoluție impresionantă datorită progreselor înregistrate în cercetarea fundamentală, în mijloacele de explorare, în imunologie, genetică, farmacologie, IT. Medicina bazată pe dovezi – standardizarea procedurilor prin ghiduri și protocoale poate juca rolul de „scut legal” împotriva acuzelor de malpraxis, dar poate altera direcțiile terapeutice.

În prezent medicul este supus unor presiuni sociale și economice de a modifica direcțiile terapeutice potrivit preferințelor pacienților sau factorilor administrativi, la rândul lor, puternic influențați de mass-media și opinia publică. Echilibrul relației se bazează pe discreția și caracterul fiecărui medic pentru a reevalua factorii care afectează relația cu pacienții lui.

Hippocrate a sprijinit în scrierile sale ideea că „pentru a fi un medic bun, trebuie să fii mai întâi un om bun”. La aceasta am adăuga că trebuie să ai har. *Jurământul* este

un antidot împotriva aroganței profesionale, obligând doctorii să-și practice profesia în modestie și conștiință de sine, să-și recunoască limitele, să învețe toată viața pentru a îngriji mai bine pe bolnavi și să prevină boala. [1-6]

Este nevoie de o nouă abordare medical-filosofică a pacientului și a bolii. Esența artei medicale, excelent ilustrată în relația armonioasă pacient – medic - boală, reumanizează medicina modernă, din care dăruirea sufletească, divină a medicului, tinde să dispară. *Jurământul lui Hippocrate* servește la restabilirea armoniei acestei relații.

O privire critică asupra *Jurământului lui Hippocrate* demonstrează că este mai actual ca oricând.

Medicul modern este obligat să ia în considerare idealurile hipocratice ale medicinei moderne și să-și reevalueze poziția personală în relația pacient - medic - boală.

CONFLICT DE INTERESE

Autorii nu declară niciun conflict de interese.

BIBLIOGRAFIE

1. Antoniou SA, Antoniou GA, Grandrath FA, Mavroforou A, Giannoukas AD, Antoniou AI. Reflections of the Hippocratic Oath in modern medicine. *World J Surg.* 2010; 34(12): 3075-3079.
2. Parasidis E. Medicine and the arts. Hippocratic corpus: [excerpts] by Hippocrates. *Acad Med.* 2013; 88(1): 80-81.
3. Kivity S, Borow M, Shoenfeld Y. Hippocrates' Oath is challenged. *Isr Med Assoc J.* 2009; 11(10): 581-584.
4. Orfanos CE. From Hippocrates to modern medicine. *J Eur Acad Dermatol Venereol.* 2007; 21(6): 852-858.
5. Strat V, Vasilescu A. Iliada: aspectele medicale. Medicina homerică. *Jurnalul de chirurgie (Iași).* 2011; 7(3): 481-487.
6. Târcoveanu E. A fi chirurg în zilele noastre. *Jurnalul de chirurgie (Iași).* 2005; 1(3): 246-249.

